

Мієр Т.,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри початкової освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
t.miyer@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-2874-2925

Бондаренко Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри початкової освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
h.bondarenko@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0001-5978-5138

Шніца-Павлюк Р.,

кандидатка педагогічних наук,
старший викладач кафедри початкової освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка
r.shpitsa@kubg.edu.ua

ORCID iD 0000-0002-9354-0641

Вернигора О.,

здобувач другого (магістерського)
рівня вищої освіти
Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка,
учителька початкових класів
Бородянського академічного ліцею
Бородянської селищної ради
osvernyhora.fpo24m@kubg.edu.ua

ORCID iD 0009-0009-5052-7648

**ПОРІВНЯЛЬНО-ОПИСОВИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО УРЕГУЛЮВАННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ОСВІТИ ЯК ЗАСІБ ВИЗНАЧЕННЯ СПРЯМОВАНOSTІ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ З БАТЬКАМИ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Анотація. У статті йдеться про педагогічну взаємодію у контексті результатів порівняльно-описового аналізу статей редакцій Закону України «Про освіту» 1991 та 2017 років. Встановлено, що тривала генеза процесу взаємодії вчителя з батьками учнів найбільш точно відображається термінологічним рядом (робота школи з сім'єю — спільна робота — спільна діяльність — співпраця — співробітництво — педагогічна взаємодія), незмінним переліком учасників процесу (учитель, учні, батьки учнів) та плінністю законодавства, що є результатом суспільних змін. За результатами порівняльно-описового аналізу статей Закону України «Про освіту» в редакціях 1991 та 2017 років виявлено, вплив чинного законодавчого урегулювання на створення нової професійної ситуації в освіті, спричиненої конкретизацією статусу батьків в освітньому процесі, їхньої ролі, розширенням прав та обов'язків щодо освіти та розвитку дитини. На спрямованість педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти впливає законодавче урегулювання права батьків: обрати не лише заклад освіти, а й освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти; звертатися з питань освіти не тільки до органів управління освітою, а й до закладів освіти; захищати відповідно до законодавства як законні інтереси, так і права

дітей як здобувачів початкової освіти. Спрямованість педагогічної взаємодії має включати вчасне інформування батьків про проведення педагогічних, психологічних, соціологічних, медичних заходів, запланованих та/або позапланових досліджень, обстежень, педагогічних експериментів та взяття у батьків дозволу на участь їхніх дітей у цих заходах. Також передбачено інформування батьків про діяльність закладу освіти, результати навчання дитини, результати оцінювання якості освіти та результати зовнішнього і внутрішнього моніторингів освітньої діяльності та педагогічний моніторинг інтелектуальних утруднень дитини, дієвих способів їх усунення, ефективних методів та способів правового виховання учнів, розвитку загальних і спеціальних здібностей, зародки яких зафіксовано учителем під час організації різних видів діяльності учнів, а також активне залучення батьків дітей з особливими освітніми потребами до планування процесу їх навчання та супровідної реалізації запланованого.

Ключові слова: аналітика даних, порівняльно-описовий аналіз, право, Закон України «Про освіту», початкова школа, педагогічна взаємодія, батьки здобувачів освіти, педагогічний моніторинг.

© Мієр Т., Бондаренко Г., Шпіца-Павлюк Р., Вернигора О., 2025

© Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2025

Постановка проблеми. Порівняльно-описовий аналіз взаємодії вчителя з батьками учнів засвідчив не лише про тривалість процесу, а й про позитивну динаміку, яку найбільш точно віддзеркалює такий термінологічний ряд: *робота школи з сім'єю — спільна робота — спільна діяльність — співпраця — співробітництво — педагогічна взаємодія*. До учасників педагогічних процесів, які представлено зазначеним вище термінологічним рядом, незміно були, є і будуть вчитель, учні та його батьки або особи, які їх замінюють або один із батьків (у разі неповної сім'ї).

У результаті дослідження генези терміна «педагогічна взаємодія», встановлено, що цим терміном позначається процес, який вчені характеризують по-різному. У наукових працях йдеться про педагогічну взаємодію як про: процес спільної діяльності учасників педагогічного процесу, що базується на ефективному використанні педагогічних можливостей під час цілеспрямованого впливу на особистість дитини для створення умов, які сприяють її гармонійному розвитку (Буздуган, 2012(а)); процес-контакт суб'єктів педагогічного впливу з метою особистісного розвитку дитини (Мацук, 2002); процес, яким передбачено спільну діяльність учасників освітнього процесу (Велитченко, 2005); процес впливу суб'єктів один на одного, що визначає їхню взаємозумовленість і зв'язок (Андросчук, 2013); процес розумного об'єднання можливостей і зусиль вчителя та батьків в організації життєдіяльності учнів (Виноградова, 2003).

За О. Буздуган (Буздуган, 2012(б)), педагогічна взаємодія як феномен має складну структуру, яка включає в себе такі аспекти: соціальний (стосується загальних тенденцій взаємозв'язку школи з сім'єю та передбачає

взаємовпливи між ними); психологічний (враховує притаманні вчителю та батькам учнів психологічні особливості, які позитивно та/або негативно впливають на розвиток дитини та її особистісне становлення); педагогічний (організація взаємодії з батьками для узгодження впливів на діяльність дитини, а також для активізації діяльності сім'ї та надання цій діяльності педагогічного змісту, суспільно-значущого характеру і позитивно гуманістичного спрямування).

Відповідно до міркувань учених педагогічна взаємодія має:

— вибудовувати на основі особистісно орієнтованої моделі міжособистісної взаємодії з орієнтацією на індивідуальні особливості учня, конкретність умов та позитивність результатів (Розлуцька, Драч, Костик, 2019);

— реалізовуватися з дотриманням принципів: конгруентності (спрямованість педагогічних дій на регулятивну й виконавську взаємовідповідність діяльності суб'єктів освітнього процесу (Велитченко, 2005); суб'єктності (сприяння вияву суб'єктної позиції всіма учасниками педагогічного процесу); спільної творчості (спільна реалізація процесів планування, досягнення запланованого, аналізу результатів, пошуку способів удосконалення впливів тощо) (Дмитренко, Мармазинська, Тарновська, 2001); гуманізму (врахування інтересів, потреб всіх учасників педагогічної взаємодії, опора на позитивні сторони учнів та їхніх батьків, врахування сімейних традицій, прояв взаємної уваги та турботи про дітей і батьків) (Мацук, 2001); діалогічності (діалог і багатостороння комунікація між вчителем, учнем та його батьками (Концепція, 2016); просвітництва (підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки до здійснення батьківства) (Пухта, 2006).

— у контексті нової професійної ситуації, яка є наслідком нових вимог суспільства, освітніх запитів батьків, очікувань сучасних дітей (Савченко, 2018).

Мета статті — здійснити порівняльно-описовий аналіз статей Закону України «Про освіту» в редакціях 1991 [15] та 2017 [14] років для визначення положень законодавчого регулювання функціонування освіти, які задають цільову спрямованість дій вчителя під час педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти.

Методологія. У дослідженні використано загальнонаукові теоретичні методи (порівняльно-описовий аналіз, синтез, систематизація, узагальнення) для визначення цільової спрямованості педагогічної взаємодії з батьками учнів. Дослідженню притаманний міждисциплінарний характер. Аналітику даних, юридичну та педагогічну науки було спрямовано

на вияв плинності законодавства як результату суспільних змін та віддзеркалення зазначеної плинності в освітній сфері в цілому та стосовно педагогічної взаємодії вчителя з батьками учнів здобувачів початкової освіти зокрема.

Результати дослідження. Порівняльно-описовий аналіз статей Законів України «Про освіту» 1991 та 2017 років [14; 15] (таблиця 1) виявив законодавчу урегульованість заміни: терміна «учасники навчально-виховного процесу» на термін «учасники освітнього процесу»; учасників навчально-виховного процесу «батьки або особи, які їх замінюють, батьки-вихователі будинків сімейного типу» на учасників освітнього процесу «батьки здобувачів освіти». Тобто, у статті 52 Закону України «Про освіту» (2017р.) [14] термін «батьки» набуває узагальнюючого контексту, яким позначають і батьків здобувачів освіти, і осіб, які замінюють батьків.

Таблиця 1

**ЗАКОНОДАВЧА УРЕГУЛЬОВАНІСТЬ СТАТУСУ БАТЬКІВ
ЯК УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ (1991 р.) [15]
ТА УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ (2017 р.) [14]**

Закон України «Про освіту» (1991 р.) втрапив чинність	Закон України «Про освіту» (2017 р.) чинний
Ст. 50 «Учасники навчально-виховного процесу» Учасниками навчально-виховного процесу є батьки або особи, які їх замінюють, батьки-вихователі будинків сімейного типу [15]	Ст. 52 «Категорії учасників освітнього процесу» Учасниками освітнього процесу є батьки здобувачів освіти [14]

Порівняльно-описовий аналіз статей Законів України «Про освіту» редакцій 1991 та 2017 років [14; 15] (таблиця 2) у контексті ролі батьків у процесах виховання, навчання та розвитку дитини, виявив, що виховання в сім'ї

набуло правового статусу «першооснова розвитку дитини як особистості» [14; 15]. Зазначене зафіксовано в редакціях закону 1991 та 2017 років [14; 15].

Таблиця 2

**ЗАКОНОДАВЧА УРЕГУЛЬОВАНІСТЬ РІВНОСТІ БАТЬКІВ
У ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ (1991 р. [15]), ПРАВАХ ТА ОBOB'ЯЗКАХ (2017 р. [14])**

Закон України «Про освіту» (1991 р.) п. 2 ст. 59. «Відповідальність батьків за розвиток дитини» втрапив чинність	Закон України «Про освіту» (2017 р.) п. 1 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» чинний [14]
1. Виховання в сім'ї є першоосною розвитку дитини як особистості. 2. На кожного з батьків покладається однакова відповідальність за виховання, навчання і розвиток дитини [15]	1. Виховання в сім'ї є першоосною розвитку дитини як особистості. Батьки мають рівні права та обов'язки щодо освіти і розвитку дитини [14]

У результаті аналізу даних таблиці 2, виявлено, що в редакції закону 2017 року [14] використано термін «освіта» для цілісного позначення процесів виховання і навчання дитини, окрім того здійснено заміну соціологічного тер-

міна «відповідальність» на юридичні терміни «права» і «обов'язки».

За результатами порівняльно-описового аналізу статей редакцій Закону України «Про освіту» 1991 та 2017 років [14; 15], у яких кон-

кретизовано права батьків, зроблено узагальнення в двох таблицях. У першій із них відображено зміни, які внесено в Закон України

«Про освіту» (таблиця 3), а у другій — нововведення в законодавчому урегулюванні прав батьків, починаючи з 2017 року [14] (таблиця 4).

Таблиця 3

**ЗМІНИ В ЗАКОНОДАВЧІЙ УРЕГУЛЬОВАНOSTІ ПРАВ БАТЬКІВ
У РЕДАКЦІЯХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ»
1991 [15] ТА 2017 [14] РОКІВ**

Закон України «Про освіту» (1991 р.) ст. 60 «Права батьків» втратив чинність [15]	Закон України «Про освіту» (2017 р.) п. 2 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» чинний [14]
Батьки або особи, які їх замінюють, мають право: вибирати навчальний заклад для неповнолітніх дітей; обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування навчальних закладів; звертатися до державних органів управління освітою з питань навчання, виховання дітей; захищати у відповідних державних органах і суді законні інтереси своїх дітей [15]	Батьки здобувачів освіти мають право: захищати відповідно до законодавства права та законні інтереси здобувачів освіти; звертатися до закладів освіти, органів управління освітою з питань освіти; обирати заклад освіти, освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти; брати участь у громадському самоврядуванні закладу освіти, зокрема обирати і бути обраними до органів громадського самоврядування закладу освіти [14]

Відповідно до положень, відображених у таблиці 2, зміни у чинній редакції Закону України «Про освіту» стосуються розширення прав батьків. Під час організації педагогічної взаємодії з батьками учнів, учитель має враховувати нові права, які набули унормування, починаючи з 2017 року [14]. Це права батьків [14]: обирати не лише заклад освіти, а й освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти; звертатися з питань освіти не

тільки до органів управління освітою, а й до закладів освіти; захищати відповідно до законодавства як законні інтереси, так і права дітей як здобувачів освіти.

Як показано в таблиці 4 у чинній редакції Закону України «Про освіту» 2017 року [14] значно розширено перелік прав батьків у порівнянні з редакцією закону 1996 року [15], тобто визначено нові права батьків.

Таблиця 4

НОВОВВЕДЕННЯ В ЗАКОНОДАВЧОМУ УРЕГУЛЬОВАНOSTІ ПРАВ БАТЬКІВ

Закон України «Про освіту» (2017 р.) п. 2 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» [14]	Вияв активності батьками / стосовно батьків
Батьки здобувачів освіти мають право: завчасно отримувати інформацію про всі заплановані у закладі освіти та позапланові педагогічні, психологічні, медичні, соціологічні заходи, дослідження, обстеження, педагогічні експерименти та надавати згоду на участь у них дитини; брати участь у розробленні індивідуальної програми розвитку дитини та/або індивідуального навчального плану; отримувати інформацію про діяльність закладу освіти, результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є), результати оцінювання якості освіти в закладі освіти та його освітньої діяльності;	інформування батьків; надання згоди батьками на участь у заходах дитини; активна участь батьків дитини з особливими освітніми потребами; інформування батьків;

Таблиця 4 (продовж.)

Закон України «Про освіту» (2017 р.) п. 2 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» [14]	Вияв активності батьками / стосовно батьків
подавати керівнику закладу освіти (у разі вчинення жорстокого поводження з дитиною керівником закладу освіти — засновнику закладу освіти та/або уповноваженому ним органу (особі) усні та письмові заяви (скарги, повідомлення) про випадки насильства або жорстокого поводження з дитиною, а також стосовно інших учасників освітнього процесу, вимагати невідкладного (протягом однієї доби з моменту надходження) реагування на такі випадки [14]	подання батьками усних або письмових заяв (скарг, повідомлень); вимагання невідкладного (протягом однієї доби) реагування

Аналізуючи таблицю 4, слід звернути увагу на те, що спрямованість педагогічної взаємодії має охоплювати широкий перелік заходів (педагогічні, психологічні, медичні, соціологічні), про проведення яких потрібно проінформувати батьків та взяти у них дозвіл на участь їхніх дітей у цих заходах. Також необхідно повідомити батьків про проведення запланованих та/або позапланових досліджень, обстежень, педагогічних експериментів та отримати їхній дозвіл на участь дітей у цих видах діяльності. Окрім того, батьків учнів потрібно проінформувати про діяльність закладу освіти, результативність навчання учнів, результати оцінювання якості освіти та результати зовнішнього і внутрішнього моніторингу освітньої діяльності. Батьків дітей з особливими освітніми потребами потрібно активно залучати до планування процесу навчання їхніх дітей. Слід враховувати те, що

у випадках вчинення жорстокого поводження з дитиною або іншими учасниками освітнього процесу батьки мають право не лише подати усну або письмову заяву (скаргу, повідомлення), а й вимагати невідкладного (протягом однієї доби) реагування на випадок/випадки.

Порівняльно-описовий аналіз статей редакцій Закону України «Про освіту» 1991 та 2017 років [14; 15], у яких конкретизовано обов'язки батьків, дозволив виявити значне розширення обов'язків батьків навчально-розвивальної (таблиця 5) та виховної (таблиця 6) спрямованості, а також законодавче урегулювання нового переліку обов'язків батьків, які стосуються як їхньої взаємодії з дитиною та надання їй прикладів взірцевої поведінки, так і взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу відповідно до установчих документів закладу освіти (таблиця 7).

Таблиця 5

ЗАКОНОДАВЧЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ БАТЬКІВ НАВЧАЛЬНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ У РЕДАКЦІЯХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» 1991 ТА 2017 РОКІВ [14; 15]

Закон України «Про освіту» (1991 р. [15]) п. 3 ст. 59 «Відповідальність батьків за розвиток дитини» втратив чинність	Закон України «Про освіту» (2017 р. [14]) п. 3 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» чинний
сприяти здобуттю дітьми освіти у навчальних закладах або забезпечувати повноцінну домашню освіту відповідно до вимог щодо її змісту, рівня та обсягу; постійно дбати про фізичне здоров'я, психічний стан дітей, створювати належні умови для розвитку їх природних здібностей [15]	сприяти виконанню дитиною освітньої програми та досягненню дитиною передбачених нею результатів навчання; дбати про фізичне і психічне здоров'я дитини, сприяти розвитку її здібностей, формувати навички здорового способу життя [14]

Обов'язки батьків навчально-розвивальної спрямованості слід враховувати вчителю, плануючи педагогічну взаємодію. Перш за все, слід

звернути увагу на те, що батьки сприятимуть досягненню дитиною результатів навчання, які передбачувані освітньою програмою,

якщо вони вчасно будуть проінформовані про результати педагогічного моніторингу, який проведено вчителем з метою виявлення інтелектуальних утруднень дитини та дієвих способів допомоги з їх усунення. Також важливо спрямовувати педагогічне спілкування з батьками дитини в контексті розвитку тих загальних і спеціальних здібностей, які вчитель виявив під час організації різних видів діяльності учнів.

У таблиці 6 зафіксовано перелік обов'язків батьків виховної спрямованості, які вперше набули конкретизації в Законі України «Про освіту» (2017р.) [14] у порівнянні з редакцією закону 1991 року [15], у якій унормовано лише обов'язок «виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини» (п. 3 ст. 59 «Відповідальність батьків за розвиток дитини» [15]).

Таблиця 6

**ЗАКОНОДАВЧЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ОБОВ'ЯЗКІВ БАТЬКІВ ВИХОВНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ
У РЕДАКЦІЯХ ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» 1991 ТА 2017 РОКІВ [14; 15]**

Закон України «Про освіту» (1991 р.) [15] п. 3 ст. 59 «Відповідальність батьків за розвиток дитини»	Закон України «Про освіту» (2017 р.) [14] п. 3 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» чинний
виховувати працелюбність, почуття доброти, милосердя, шанобливе ставлення до державної мови, регіональних мов або мов меншин, інших мов і рідної мови, сім'ї, старших за віком, до народних традицій та звичаїв; виховувати повагу до національних, історичних, культурних цінностей українського та інших народів, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання та навколишнього природного середовища, любов до своєї країни; виховувати повагу до законів, прав, основних свобод людини [15]	виховувати у дітей повагу до гідності, прав, свобод і законних інтересів людини, законів та етичних норм, відповідальне ставлення до власного здоров'я, здоров'я оточуючих і довкілля; формувати у дитини культуру діалогу, культуру життя у взаєморозумінні, мирі та злагоді між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами, представниками різних політичних і релігійних поглядів та культурних традицій, різного соціального походження, сімейного та майнового стану; формувати у дітей усвідомлення необхідності додержуватися Конституції та законів України, захищати суверенітет і територіальну цілісність України; виховувати у дитини повагу до державної мови та державних символів України, національних, історичних, культурних цінностей України, дбайливе ставлення до історико-культурного надбання України [14]

У результаті аналізу наповнення таблиці 6 зроблено висновок, що під час педагогічної взаємодії з батьками необхідно обговорювати ефективні методи та способи правового виховання учнів. У цьому контексті змістовні напрацювання представлено в наукових доробках про: педагогічні основи правовиховної роботи з молодшими школярами (Запорожан, 2002); формування у молодших школярів основ правової культури в процесі позаурочної діяльності (Колосова, 2002); правове виховання дітей в сім'ї (Мацук, 2001); формування системи правових знань учнів початкової школи (Попадич, 2019); перманентність формування правових знань (Мієр, 2020).

У контексті даних таблиці 7 педагогічна взаємодія має сприяти інформуванню батьків про

правила поведінки в закладі освіти, які унормовано установчими документами, правилами внутрішнього розпорядку, умовами договору про надання освітніх послуг (за наявності), з метою вияву поваги до гідності, прав, свобод, законних інтересів дитини та інших учасників освітнього процесу.

Висновки. За результатами порівняльно-описового аналізу статей редакцій Закону України «Про освіту» 1991 та 2017 років [14; 15], сформульовано такі висновки:

1. Нову професійну ситуацію визначають не лише нові вимоги суспільства, освітні запити батьків, очікування сучасних дітей, а й прийняття нового нормативного урегулювання функціонування сфери освіти в цілому та її компонентів зокрема.

**ЗАКОНОДАВЧЕ УРЕГУЛЮВАННЯ ОBOB'ЯЗКІВ БАТЬКІВ
СТОСОВНО ЇХНЬОЇ ДИТИНИ ТА ІНШИХ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ
(ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОСВІТУ» 2017 РОКУ [14])**

Закон України «Про освіту» (2017р.) п. 3 ст. 55 «Права та обов'язки здобувачів освіти» чинний [14]	Вияв активності батьками / стосовно дитини та/або інших учасників освітнього процесу
поважати гідність, права, свободи і законні інтереси дитини та інших учасників освітнього процесу; настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства; дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку закладу освіти, а також умов договору про надання освітніх послуг (за наявності) [14]	стосовно дитини та інших учасників освітнього процесу надання батьками прикладів взірцевої поведінки стосовно інших учасників освітнього процесу

2. Положення законодавчого урегулювання функціонування освіти задають цільову спрямованість дій вчителя під час педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти, оскільки конкретизують статус батьків в освітньому процесі, їхню роль, права та обов'язки щодо освіти та розвитку дитини.

3. Через призму положень законодавчого урегулювання функціонування освіти педагогічна взаємодія постає невід'ємним компонентом освітнього процесу, до якого залучаються батьки здобувачів початкової освіти у статусі учасників освітнього процесу.

4. У редакціях Закону України «Про освіту» 1991 та 2017 років виховання в сім'ї набуло правової урегульованості як першооснова розвитку дитини як особистості. Зазначений розвиток реалізується батьками за рівності їхніх прав та обов'язків щодо освіти і розвитку дитини.

5. Під час визначення цільової спрямованості педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти слід враховувати нормативно урегульоване розширення прав батьків. Відповідно до редакції Закону України «Про освіту» 2017 року батьки мають право обирати не лише заклад освіти, а й освітню програму, вид і форму здобуття дітьми відповідної освіти; звертатися з питань освіти не тільки до органів управління освітою, а й до закладів освіти; захищати відповідно до законодавства як законні інтереси, так і права дітей як здобувачів початкової освіти.

6. Відповідно до редакції Закону України «Про освіту» 2017 року цільова спрямованість педагогічної взаємодії з батьками здобувачів початкової освіти має охоплювати широкий перелік заходів (педагогічні, психологічні,

медичні, соціологічні), про проведення яких потрібно проінформувати батьків та взяти у них дозвіл на участь їхніх дітей у цих заходах. Під час педагогічної взаємодії необхідно проінформувати батьків про проведення запланованих та/або позапланових досліджень, обстежень, педагогічних експериментів для отримання їхнього дозволу на участь дітей у цих видах діяльності.

7. Законодавчо урегульованою є цільова спрямованість педагогічної взаємодії на інформування батьків здобувачів початкової освіти про діяльність закладу освіти, результативність навчання їхньої дитини, результати оцінювання якості освіти та результати зовнішнього і внутрішнього моніторингів освітньої діяльності.

8. Відповідно до редакції Закону України «Про освіту» 2017 року педагогічна взаємодія з батьками дітей з особливими освітніми потребами має сприяти активному залученню батьків до планування процесу навчання їхніх дітей та до супровідної реалізації запланованого.

9. Законодавчо урегульованою є цільова спрямованість педагогічної взаємодії на попередження випадків вчинення жорстокого поводження з дитиною або іншими учасниками освітнього процесу, а у випадку вчинення зазначеного сприяння реалізації права батьків подати усну або письмову заяву (скаргу, повідомлення) та вимагати невідкладного (протягом однієї доби) реагування на випадок.

10. Законодавчо урегульованою є цільова спрямованість педагогічної взаємодії на інформування батьків здобувачів початкової освіти про обов'язки, які стосуються їхньої взаємодії з дитиною, надання їй прикладів взірцевої

поведінки та взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу відповідно до установчих документів закладу освіти.

11. Законодавче урегулювання обов'язків батьків навчально-розвивальної та виховної спрямованості стає можливим, якщо під час педагогічної взаємодії батьки вчасно проінфор-

мовані про інтелектуальні утруднення дитини, ефективні способи їх усунення, ефективні методи та способи правового виховання учнів, необхідність розвитку тих загальних і спеціальних здібностей, зародки яких зафіксовано вчителем під час організації різних видів діяльності учнів тощо.

ДЖЕРЕЛ

1. Андрощук І. В. Взаємодія як педагогічна категорія. *Педагогічний дискурс*. 2013. № 14. С. 15–19.
2. Буздуган О. А. Методичний супровід конструктивної взаємодії з батьками молодших школярів. *Горизонти освіти: Психологія. Педагогіка*: науково-методичний журнал. Севастополь, 2012(а). № 3(36). С. 88–91.
3. Буздуган О. А. Принципи реалізації взаємодії вчителів початкових класів з батьками учнів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського*: зб. наук. пр. Серія: Педагогічні науки. Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012(б). Вип. 1(37). С. 59–62.
4. Велитченко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2005. 355 с.
5. Виноградова Т. Взаємодія батьків і педагогів — необхідна умова для виховання нового покоління. *Педагогічна скарбниця Донеччини*. 2003. № 2. С. 51–52.
6. Дмитренко А. К., Мармазинська П. Є., Тарновська О. С. Психологія сімейного виховання. Чернівці: Прут. 2001. 165 с.
7. Запорожан І. Г. Педагогічні основи правовиховної роботи з молодшими школярами: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Тернопільський держ. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2002. 19 с.
8. Колосова О. В. Формування у молодших школярів основ правової культури в процесі позаурочної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Вінниц. держ. пед. ун-т ім. Василя Стефаника. Івано-Франківськ, 2002. 191 с.
9. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016р. № 988-р.
10. Мацук Л. О. Правове виховання дітей в сім'ї. *Педагогіка: Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету*. 2001. № 2. С. 17–19.
11. Мацук Л. О. Підготовка вчителя до правовиховної роботи в початковій школі: навчально-методичні рекомендації. Івано-Франківськ: Плай, 2002. 80 с.
12. Мієр Т. І. Нормативно-правові основи професійної діяльності вчителя початкової школи: навчальний посібник. Київ: Київський університет ім. Бориса Грінченка, 2020. 304 с.
13. Попадич О. Формування системи правових знань учнів початкової школи як педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і згальноосвітніх школах*. 2019. № 65. Т.1. С. 64–68.
14. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 р. № 2145-VIII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
15. Про освіту: Закон України від 23 травня 1991р. № 1060-XII / Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 34. Ст. 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text>
16. Пухта О. Співпраця батьків та школи у вихованні дітей. *Педагогічний пошук*. 2006. № 3(5). С. 74–75.
17. Розлуцька Г., Драч А., Костик Л. Педагогічна взаємодія з батьками учнів у реалізації педагогіки партнерства у концепції «Нова українська школа». *Педагогічні інновації у фаховій освіті*. 2019. № 10. С. 157–162.
18. Савченко О. Я. Початкова освіта в контексті ідей Нової української школи. *Рідна школа*. 2018. № 1–2. С. 3–7.

REFERENCES

1. Androshchuk, I. V. (2013). Vzaïemodiia yak pedahohichna katehoriia [Interaction as a pedagogical category]. *Pedahohichniy diskurs*, № 14, 15–19 [in Ukrainian].
2. Buzduhan, O. A. (2012(a)). Metodychny suprovîd konstruktyvnoi vzaïemodii z batkamy molodshykh shkoliariv [Methodical support for constructive interaction with parents of primary school students]. *Horyzonty osvity: Psykholohiia. Pedahohika: naukovo-metodychny zhurnal*. Sevastopol, № 3(36), 88–91 [in Ukrainian].
3. Buzduhan, O. A. (2012(b)). Pryntsypy realizatsii vzaïemodii vchyteliv pochatkovykh klasiv z batkamy uchniv [Principles of implementing interaction between primary school teachers and parents of students]. *Naukovi visnyk Mykolaivskoho derzhavnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho: zb. nauk. pr. Seriia: Pedahohichni nauky. Mykolaiv: MNU imeni V. O. Sukhomlynskoho*, 1(37), 59–62 [in Ukrainian].
4. Velytchenko, L. K. (2005). Pedahohichna vzaïemodiia: teoretychni osnovy psykholohichnoho analizu [Pedagogical interaction: theoretical foundations of psychological analysis] : monohrafiia. Odesa: PNTs APN Ukrainy, 355 [in Ukrainian].
5. Vynohradova, T. (2003). Vzaïemodiia batkiv i pedahohiv — neobkhidna umova dlia vykhovannia novoho pokolinnia [Interaction between parents and teachers is a necessary condition for raising a new generation]. *Pedahohichna skarbnitsia Donechchyny*, № 2, 51–52 [in Ukrainian].
6. Dmytrenko, A. K., Marmazynska, P. Ye., & Tarnovska, O. S. (2001). Psykholohiia simeinoho vykhovannia [Psychology of family upbringing]. *Chernivtsi: Prut*, 165 [in Ukrainian].
7. Zaporozhan, I. H. (2002). Pedahohichni osnovy pravovykhovnoi roboty z molodshymy shkoliaramy [Pedagogical foundations of legal education work with primary school students] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Ternopil'skyi derzh. ped. un-t im. Volodymyra Hnatiuka. Ternopil, 19 [in Ukrainian].
8. Kolosova, O. V. (2002). Formuvannia u molodshykh shkoliariv osnov pravovoi kultury v protsesi pozaurochnoi diialnosti [Formation of the basics of legal culture in primary school students in the process of extracurricular activities] : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.07 / Vinnyts. derzh. ped. un-t im. Vasylia Stefanyka. Ivano-Frankivsk, 191 [in Ukrainian].
9. Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku Kontseptsiiia realizatsii derzhavnoi polityky u sferi reformuvannia zahalnoi serednoi osvity «Nova ukrainska shkola» na period do 2029 roku (2016). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 hrudnia 2016r. № 988-r. (2016). Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 hrudnia 2016r. № 988-r [in Ukrainian].
10. Matsuk, L. O. (2001). Pravove vykhovannia ditei v simi [Legal upbringing of children in the family]. *Pedahohika: Naukovi zapysky Ternopil'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, № 2, 17–19 [in Ukrainian].
11. Matsuk, L. O. (2002). Pidhotovka vchytelia do pravovykhovnoi roboty v pochatkovii shkoli [Teacher training for legal education in primary school]: navchalno-metodychni rekomendatsii. Ivano-Frankivsk: Plai, 80 [in Ukrainian].
12. Miyer, T. I. (2020). Normatyvno-pravovi osnovy profesiinoi diialnosti vchytelia pochatkovoi shkoly [Regulatory and legal foundations of the professional activities of a primary school teacher]: navchalnyi posibnyk. Kyiv : Kyivskyi universytet im. Borysa Hrinchenka, 304 [in Ukrainian].
13. Popadych O. (2019). Formuvannia systemy pravovykh znan uchniv pochatkovoi shkoly yak pedahohichna problema [Formation of the system of legal knowledge of primary school students as a pedagogical problem]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zghalnoosvitni shkolakh*, № 65, 1, 64–68 [in Ukrainian].
14. Pro osvitu: Zakon Ukrainy (2017). [On education: Law of Ukraine] vid 5 veresnia 2017 r. № 2145-VIII / Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 38–39, 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
15. Pro osvitu: Zakon Ukrainy (1991) [Pro osvitu: Zakon Ukrainy] vid 23 travnia 1991 r. № 1060-XII / Verkhovna Rada Ukrainy. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, № 34, 451. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1060-12#Text> [in Ukrainian].
16. Pukhta, O. (2006). Spivpratsia batkiv ta shkoly u vykhovanni ditei [Cooperation between parents and schools in raising children]. *Pedahohichnyy poshuk*, № 3(5), 74–75 [in Ukrainian].
17. Rozlutska, H., Drach, A., & Kostyk, L. (2019). Pedahohichna vzaïemodiia z batkamy uchniv u realizatsii pedahohiky partnerstva u kontseptsii «Nova ukrainska shkola» [Pedagogical interaction with parents of students in the implementation of partnership pedagogy in the concept of “New Ukrainian School”]. *Pedahohichni innovatsii u fakhovii osviti*, № 10, 157–162 [in Ukrainian].
18. Savchenko, O. Ya. (2018). Pochatkova osvita v konteksti idei Novoi ukrainskoi shkoly [Primary education in the context of the ideas of the New Ukrainian School]. *Ridna shkola*, № 1–2, 3–7 [in Ukrainian].

Miyer T., Bondarenko H., Shpitsa-Pavliuk R., Vernyhora O.

COMPARATIVE AND DESCRIPTIVE ANALYSIS OF THE LEGISLATIVE REGULATION OF THE FUNCTIONING OF THE EDUCATION SECTOR AS A MEANS OF DETERMINING THE ORIENTATION OF PEDAGOGICAL INTERACTION WITH PARENTS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS.

Abstract. The article deals with pedagogical interaction in the context of the results of a comparative and descriptive analysis of articles of the 1991 and 2017 editions of the Law of Ukraine "On Education". It has been established that the long genesis of the process of interaction between a teacher and parents of students is most accurately reflected by the terminological series (work of the school with the family — joint work — joint activity — cooperation — collaboration — pedagogical interaction), the constant list of participants in the process (teacher, students, parents of students) and the fluidity of legislation, which is the result of social changes. The results of a comparative and descriptive analysis of the articles of the Law of Ukraine "On Education" in the 1991 and 2017 editions revealed the impact of the current legislative regulation on the creation of a new professional situation in education, caused by the specification of the status of parents in the educational process, their role, and the expansion of rights and responsibilities regarding the education and development of the child. The orientation of pedagogical interaction with parents of primary education students is influenced by the legislative regulation of the right of parents: to choose not only an educational institution, but also the educational program, type and form of obtaining appropriate education by their children; to address educational issues not only to education management bodies, but also to educational institutions; to protect, in accordance with the law, both the legitimate interests and rights of children as primary education students. The orientation of pedagogical interaction should include timely informing parents about pedagogical, psychological, sociological, and medical activities, planned and/or unplanned research, examinations, and pedagogical experiments for obtaining permission from parents for their children to participate in these activities. It also provides for informing parents about the activities of the educational institution, the child's learning outcomes, the results of assessing the quality of education, the results of external (internal) monitoring of educational activities and the results monitoring of the child's intellectual difficulty, discussion effective methods of eliminating them, effective methods and methods of legal education of students, the development of general and special abilities, the beginnings of which are recorded by the teacher during the organization of various types of student activities, as well as the active involvement of parents of children with special educational needs in planning the learning process and supporting the implementation of the planned.

Keywords: data analytics, comparative and descriptive analysis, law, Law of Ukraine "On Education", primary school, pedagogical interaction, parents of students, pedagogical monitoring.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2025

Прийнято до друку 16.10.2025